

ÄMNE: SAMHÄLLSKUNSKAP

VÄRLDSARV – ETT FREDSPROJEKT

I Världskonventionen kan man läsa att idén om världsarv i grunden är ett fredsprojekt. Hälsingegårdarna är i sig ett bevis för vad som kan ske när människor får verka i fred, i ett land utan krig. Det har inte varit krig på Hälsinglands jord sedan 1721, något som skiljer sig från nästan alla andra länder på jorden. Det har också gjort det möjligt att samma gård har kunnat utvecklas och brukas i samma släkt i flera århundraden.

Utblickar i världen

FN arbetar för fred och det är FN:s organ Unesco som beslutar om världsarv. Världsarven är en del av fredsarbetet genom att de knyter ihop människor över hela världen och visar hur våra ambitioner och viljor liknar varandra, oberoende av när och var de ägt rum. Som lusten att dekorera och berätta med bilder, den kan vi se i allt från mångtusenåriga hällmålningar i södra Afrika, till bronsåldersristningar i Bohuslän och norra Norge. Eller från dyrbara inredningar i slott och kyrkor till väggmålningar i Hälsingegårdarna.

Världsarvet Hälsingegårdar handlar om bönder. Tittar vi ut över världen finns en hel del världsarv som är kulturlandskap, landskap som formats av människors brukande. Det kan vara vinddalar som Loiredalen i Frankrike <https://whc.unesco.org/en/list/933> eller Duorodalgången i Portugal <https://whc.unesco.org/en/list/1046>, terrassodlingar med ris i Kina <https://whc.unesco.org/en/list/1111> eller kaffeodlingar i Colombia <https://whc.unesco.org/en/list/1121>.

Det finns också världsarv som beskriver hur betesdjuren flyttas mellan olika avlägsna betesmarker, på ett sätt som liknar fäbodsystemet. Exempel på det är Mont Perdu i Pyrenéerna <https://whc.unesco.org/en/list/773>

eller Maymand i Iran <https://whc.unesco.org/en/list/1423>. Men det är svårt att hitta något annat världsarv i världen som skildrar hur bönder byggt sina hus. Det finns ett i Japan – Shitakawago och Gokayama <https://whc.unesco.org/en/list/734>. Det är byar där folket har behållit en tradition att bygga halmtak på bondgårdar med en speciell teknik.

Ett världsarv som kan jämföras med Hälsingegårdarna är träkyrkorna i Slovakien i bergskedjan Karpaterna <https://whc.unesco.org/en/list/1273>. De kunde besökas av alla människor oavsett samhällsklass, liksom Hälsingegårdarna vid husförhör. Liksom gårdarna är dessa kyrkor byggda i trä och har fantastiska väggmålningar, vissa av dem liknar faktiskt måleriet i gårdarna.

Ett världsarv är i första hand inte något man får utan något man vill dela med sig till andra. Om vi förstår varandras kulturarv förstår vi människor också varandra.

LEKTION 1

Wikimini – dela faktatexter om världsarvet Hälsingegårdar

Målgrupp: årskurs 4–6 och 7–9

Syfte: Eleverna får träna på att söka, kritiskt granska och själva producera faktatexter. Samt granska och förbättra varandras texter på den öppna plattformen Wikimini.

Idag hittar vi mycket fakta och information på Wikipedia. Men hur skapas egentligen informationen som vi kan läsa på Wikipedia? Det får eleverna prova och reflektera över under den här lektionen. Lektionen handlar om att söka fakta och skriva en faktatext om världsarvet Hälsingegårdar eller en annan plats eller äldre byggnad i elevernas närområde. Eleverna arbetar med olika källmaterial och formulerar en faktatext som de publicerar på Wikimini. Det fria uppslagsverket för barn, skrivet av barn.

1. Ta reda på fakta om platsens historia

Eleverna ska börja med att fundera över vad de redan vet om platsen och därefter vad de skulle vilja ta reda på. Deras frågeställning styr deras val av källor. Här kan eleverna antingen arbeta enskilt eller två och två. Om det är en plats som man kan hitta mycket fakta om, så går det också att dela in eleverna så att de får ansvara för olika delar av texten.

Inför faktaskrivandet är det bra att diskutera tillsammans i klassen om vilka platser som det går att hitta intressant källmaterial om. Exempelvis finns världsarvet Skogskyrkogården i Stockholm på Wikimini. Skriv gärna upp tillsammans med klassen vilka platser som det går att hitta fakta om.

2. Hur ser en faktatext ut?

Titta tillsammans på andra faktatexter om olika platser på Wikimini. Faktatexterna är uppbyggda med rubriker, en tydlig definition av platsen, blåa ord som länkar till annan faktatext och röda ord som skulle kunna länka till andra faktatexter om någon hade skrivit dem. Det finns också en källhänvisning med källor som stödjer faktapåståenden i texten.

Exempel på faktatexter om världsarv i Sverige på Wikimini är:

Skogskyrkogården: <http://sv.wikimini.org/wiki/Skogskyrkog%C3%A5rden>

Gruvan i Falun: https://sv.wikimini.org/wiki/Gruvan_i_Falun

Skapa ett frågebatteri för att hitta fakta. Låt eleverna fundera över:

1. Vad är det för plats?
2. Vad har platsen för historia?
3. Hur såg det ut där innan?
4. Har platsen något speciellt namn?
5. Varför har den fått det namnet?
6. Vilka människor har använt sig av platsen?

Om eleverna behöver fler frågor i sitt frågebatteri om platsen kan de få hjälp med att börja med frågeorden "Vad?" "Hur?" "När?" "Vilka?" etcetera.

3. Källor som berättar om platsen

Beroende på vad eleverna vill ta reda på så kan man arbeta med källmaterial på olika sätt. Här följer några exempel:

1. Besök platsen som ni ska skriva om och intervju en person som kan mycket om platsen.
2. Använd historiskt källmaterial. Titta

exempelvis på historiska fotografier, historiska dokument eller gamla filmklipp från platsen.

3. Titta på gamla kartor, exempelvis Eniros historiska flygfoton och Lantmäteriets historiska kartor: <https://www.lantmateriet.se/sv/kartor/vara-karttjanster/Historiska-kartor/Soktips/#anchor-0>

4. Besök skolbiblioteket eller något annat bibliotek och se vad det finns för faktaböcker och litteratur om platsen.

5. Bjud in en person från exempelvis den lokala hembygdsföreningen som kan berätta om platsens historia.

6. Besök det lokala museet eller arkivet och låt deras pedagoger eller personal berätta om platsens historia.

4. Resonera källkritiskt

Diskutera med eleverna hur vi kan veta vad som är sant. Vilka källor kan vi lita på? Vilka källor verkar mer opålitliga? Hur tänker eleverna?

Tips när man arbetar med momentet:

1. Det tar tid för eleverna att söka och hitta bra information på internet. Här kan eleverna behöva mycket hjälp. Det bästa är att ge dem tips på sidor där de kan hitta information och visa dem hur de söker. Annars är det lätt att de enbart fastnar på Wikipedia och den information som står där. Wikipedia kan vara en bra introduktion men behöver kompletteras med fler källor.

2. Det är viktigt att eleverna gör sina egna tolkningar av källorna och formulerar sina texter självständigt. Eleverna ska inte skriva av. Ett sätt för att få eleverna att skriva en enkel och lättförståelig text, är att be dem att skriva sin faktatext för en elev i årskurs 3 och att hen lätt

ska förstå vad de skriver.

5. Dela faktatext på Wikimini

Utifrån den information som eleverna hittat om sina platser ska de formulera en faktatext om sin plats. Texten publicerar de på Wikimini.org. Wikimini är ett uppslagsverk för barn, skrivet av barn. Finns redan platsen publicerad med en faktatext på Wikimini kan eleverna istället använda sin faktatext som faktaunderlag och lägga till och förbättra den befintliga texten.

Hur ser en faktatext på Wikimini ut?

En faktatext på Wikimini ska alltid börja med vad platsen eller byggnaden är för något och var den ligger, exempelvis:

”Hälsingland är ett landskap i Sverige.”

Studera gärna ett riktigt exempel, exempelvis:

<https://sv.wikimini.org/wiki/H%C3%A4lsingland>

Blåfärgade ord i texten på Wikimini, till exempel Sverige, länkar vidare till en annan faktatext på Wikimini om Sverige. Röda ord skulle kunna länka vidare till en faktatext, till exempel landskap, men om detta finns ännu inte en faktatext. När någon skriver en faktatext om landskap kommer det röda ordet bli blått. Sist i faktatexten finns källor som visar varifrån informationen är hämtad.

Det är viktigt att rubriken blir rätt och att det inte finns några stavfel i den eftersom den inte går att ändra i efterhand. Eleverna ska gärna dela in sina texter i stycken med underrubriker. De ska skapa minst ett blått ord som länkar till en annan text i Wikimini, ett rött ord som skulle kunna länka till en annan faktatext samt

källhänvisa texten. Skriv gärna upp alla platser eller rubriker på tavlan så att eleverna sedan kan länka ihop varandras texter med blåa ord.

6. Lägga in bilder på Wikimini

För att lägga in bilder på Wikimini krävs att bilderna först publiceras i Wikiminis bildbank. Det bästa är att använda bilder som man tagit själv. Hittar man bilder på internet är det viktigt att ta reda på vilken upphovsrätt bilden har och hur den får användas. Vet man inte det kan bilden inte användas. Hittar man en bild på Wikipedia måste denna laddas ner från Wikimedia commons innan den laddas upp på nytt i Wikiminis bildbank. Man måste då exakt återge uphovsperson och licens, till exempel *CC-BY*.

7. Förbättra varandras wikiminitexter

Eleverna ska läsa minst en annan wikiminiartikel och förbättra den. Här handlar det inte om att radera text utan om att förbättra texten så att den fungerar bättre. Man kan exempelvis titta på:

1. Stavning, meningsbyggnad, särskrivningar
2. Rubriker och styckeindelning
3. Skapa fler blåa eller röda ord, det vill säga fler länkar
4. Lägga till mer fakta och fler källor

8. Låt eleverna läsa sina förbättrade artiklar

Låt eleverna läsa sina förbättrade faktatexter för att se vilka förbättringar som gjorts och hur texten har ändrats. Diskutera gärna i klassen hur det kändes att någon förbättrade ens text. Detta ger en förståelse för hur alla texter på Wikimini och även Wikipedia är uppbyggda.

LEKTION 2

Hur hänger världsarven ihop med krig och fred?

Målgrupp: Årskurs 7–9.

Syfte: Eleverna får reflektera över hur världsarven hänger ihop med fred och mänskliga rättigheter.

Världsarv ett fredsprojekt

Att bevara och vårda världsarven är att värna om en demokratisk värld. En värld för fred, frihet, samförstånd och utveckling. Kultur- och naturarven är oersättliga källor till liv och inspiration. De är våra referenspunkter, vår identitet. Ett världsarv skiljer sig från ett objekt med nationell särprägel genom att vara ett ”framstående exempel av värde för hela mänskligheten”.

FN:s organ Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) har en tydlig fredsbevarande tanke. Utgångspunkten är att fred byggs bland annat genom samarbete länder emellan. I förordet till Unescos stadgar står det: ”Eftersom kriget har sitt ursprung i människornas sinnen, måste försvaret av freden också byggas upp i människornas sinnen.” Unescos världsarvslista kom till som ett sätt att skydda världens främsta natur- och kulturarv från förstörelse, särskilt i krigssituationer. Men också för att skapa förståelse mellan folk och länder. Unesco har som syfte att verka för fred och säkerhet genom främjande av internationellt samarbete inom utbildning, vetenskap och kultur. Syftet är att med utgångspunkt i FN-stadgan främja den universella respekten för rättvisa, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter samt grundläggande friheter utan åtskillnad med avseende på ras, kön, språk eller religion.

Film om världsarvstanken och världsarvskonventionen: https://unesco.se/wp-content/uploads/2020/12/Varldsarvsvideo-low-res-1.mp4?_=1

Pdf om Unescos konvention om skydd för världens kultur- och naturarv: <http://unesco.hemsida.eu/wp-content/uploads/2013/08/Svensk-%C3%B6vers%C3%A4ttning-av-V%C3%A4rldsarvskonventionen.pdf>

Uppgift:

Låt eleverna arbeta i grupp och ta reda på vad tanken bakom världsarvslistan är. Varför skapade Unesco en lista över unika områden, miljöer och objekt? Vilka ingår i listan och varför är de unika?

Att skydda världsarv i krig

I alla krig skadas både kultur- och naturvärden. Viktiga kulturobjekt blir ibland mål för medveten skadegörelse. Där den som attackerar vill skada viktiga symboler för ett folks identitet. Naturobjekt (särskilt flora och fauna) kan också hotas på många sätt. Genom bomber, militär trafik genom skyddade naturområden, eld, tjuvjakt, förflyttning av civilbefolkning med mera.

I allt det lidande som krig förorsakar kan skyddet av kultur- och naturobjekt kanske kännas märkligt. Men erfarenheten visar att bevarande av kultur- och naturarven har stor betydelse. Det finns många exempel på när nationalbibliotek, kyrkor, museer, universitet, antika broar förstörs i krig och konflikter.

Ett av de mest minnesvärda exemplen är Warszawas historiska centrum och dess återuppbyggnad som skrevs in på världsarvslistan år 1980. I augusti 1944, under

andra världskriget, förstördes mer än 85 procent av stadens centrum av den nazistiska ockupationsmakten. Efter kriget initierades en femårig återuppbyggnadskampanj som ledde till dagens reproduktion av kyrkor, palats och marknadsplats. Detta är ett tydligt exempel på en total återuppbyggnad av en historisk bebyggelse från 1400- till 1900-talet och ett uttryck för stolthet och identitet.

Vad händer när ett världsarv är i fara?

Om ett världsarv skadas av krig, naturkatastrofer eller misskötsel kan det föras in på en lista över hotade världsarv. Tanken är att landet där världsarvet ligger ska vidta åtgärder för att skydda världsarvet så att det kan tas bort från listan över hotade världsarv. Ibland samlas det också in medel för världsarv i fara om de ligger i jordens fattigaste länder.

Flytten av Abu Simbel

I södra Egypten i Assuan finns två klipptempel som utgör ett av flera tempel och monument vilka ingår i Världsarvet Nubiska monument från Abu Simbel till File. Klipptemplen som kallas Abu Simbel byggdes år 1244 f.kr. på uppdrag av kung Ramses II. De tog 20 år att bygga. Det största templet byggdes åt gudarna medan det mindre var tänkt till Ramses gemål. Templen återupptäcktes 1817 efter att ha varit bortglömda och gömda under sand. Men år 1960 påbörjades bygget av Assuandammen i Nilen vars syfte var att förhindra översvämningar och säkra vattentillgången. Dammbygget innebar att Abu Simbel skulle hamna under vatten.

En internationell räddningsaktion sattes i gång och ett samarbete mellan Egyptens regering, Unesco och arkeologer från hela

världen startades för att komma fram till en lösning. Engagemanget att rädda templen var stort och efter flera förslag valde man alternativet att flytta templen och lyfta dem högre, till en plata ovanför befintlig plats. Sagt och gjort så sågades sandstens templen isär, lyftes upp och monterades ihop igen. Många svenska bygg- och industriföretag var engagerade i arbetet. Flytten av Abu Simbel stod klart år 1968 och templen invigdes på sin nya plats, en plata 200 meter bort från Nilen och 65 meter högre upp.

År 1979 blev de båda templen en del av världsarvet Nubiska monument från Abu Simbel till File. File är en ö mitt i Nilen där ett tempelkomplex låg som också flyttades i och med bygget av Assuandammen.

Det var just denna räddningsaktion som födde idén om världsarv!

Världsarv som tagits bort från världsarvslistan

Några gånger har världsarv strukits från världsarvslistan. År 2009 ströks Dresden från listan. Världsarvskommittén ansåg att utbyggnader i en känslig miljö berövade Dresden det särskilt stora universella värde som gjort att staden utsetts till världsarv. År 2007 togs Omans Arabiska antilopreservat bort från listan på grund av ökad tjuvjakt och försämrade habitat. År 2021 ströks Liverpool från världsarvslistan.

Källa: <https://unesco.se/kultur/varldsarv/fragor-svar-om-varldsarv/>

Andra hot mot världsarven

Tidens tand "...det enda beständiga är förändringen...", vilket är ett ständigt hot mot världsarven.

Exploatering och klimatförändringarna: hur används världsarven, vilka spår blir kvar av besökarna/turisterna? Klimathotet är ett av de största hoten mot världsarv. Extremväder blir allt vanligare som skyfall av regn, perioder med extrem hetta, stormar, skogsbränder och översvämningar. Den globala uppvärmningen leder till avsmältning av glaciärer, som i sin tur leder till stigande havsnivåer.

Titta tillsammans på någon av de tecknade kortfilmerna om hoten mot världsarven och lösningar (engelsk textning): <https://whc.unesco.org/en/patrimonito/>

Uppgift

Låt eleverna reflektera över vilka hot som finns mot världsarven? Vad kan man göra för att förhindra förstörelse? Hur påverkas världsarven av klimatet? Finns det några särskilda hot mot världsarvet Hälsingegårdar? Reflektera tillsammans.

Fakta

Runt om i världen finns andra hotade världsarv. Listan över hotade världsarv (engelska): <https://whc.unesco.org/en/danger/> Exempelvis är världsarvet Laponia som ligger i Norrbotten hotat på grund av gruvdrift i området. Laponia är Europas största sammanhängande kulturlandskap med så gott som orörd natur. Dock hotas området av gruvdrift där man planerar att bryta koppar, bly och mineraler. En aktiv gruva skulle kunna få negativa konsekvenser för såväl naturen som turism och renskötseln. Läs mer här: <https://www.sverigesnatur.org/bilder/laponia-ett-hotat-varldsarv/>

Rysslands invasion av Ukraina har fört med sig att många kulturarv i Ukraina blivit förstörda. Läs mer om dem här: <https://www.>

unesco.org/en/ukraine-war

Skogsbränderna i Ljusdals kommun sommaren 2018. Den 14 juli larmades räddningstjänsten till en skogsbrand efter ett blixtnedslag i Ängraområdet i Ljusdals kommun. Tretton minuter senare gick larmet om ytterligare en brand på Nötberget. På eftermiddagen den 16 juli får räddningsledningen information om en brand på Vitmyran i Enskogen, som snabbt spridit sig. Den extrema torkan som var i skog och mark i kombination med vind, gjorde att bränderna snabbt spred sig. Som mest brann det på fem olika skogsområden. De två minsta brandområdena (i Rullbo och Tovåsen) var tidigt under kontroll. Bränderna i Ängra, Nötberget och Enskogen fick större och längre omfattning.

Efter tjugo dagar bedömdes det att situationen var under kontroll och efter ytterligare några dagar avvecklades räddningsinsatserna den 9 augusti. Eftersläckning överlämnades då till markägarna. De fem brandområdena omfattade totalt 9500 hektar mark och skog (cirka 14 000 fotbollsplaner). Det fanns länge en oro om att bränderna hade kunnat sprida sig till världsarvsgårdarna Bommars och Bortom Åa. Vilket vi nu i efterhand vet att de inte gjorde, men tänk om...

Fakta och kortfilmer om bränderna i Ljusdal: <https://www.ljusdal.se/samhallegator/krisochsakerhet/informationombranderna2018/faktaombranderna.4.12be7f0e165140d0d1895a64.html>

Brand kan ödelägga mycket och kulturmiljöer kan helt försvinna om de börjar brinna. På Hälsingegården Ystegårn utanför Hudiksvall började det brinna 2023 men som tur var kunde den gamla fyrbyggda gården

skyddas. Se mer info här: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/gavleborg/brand-i-ystegarn-i-hudiksvall-raddningstjanst-pa-plats--szc2ac>

Men klimatförändringarna för också med sig andra hot, särskilt mot världsarvet Hälsingegårdar. De milda vintrarna och stora temperaturskillnader får till följd att fukt tränger in i gårdarna som är kallställda. Det innebär kondens som i värsta fall får färgen i det interiöra måleriet att skadas. Högskolan i Gävle forskar på hur man ska kunna rädda målningarna. Om vintern sätts numera till exempel in stora avfuktare i världsarvsgården Erik-Anders.

Reflektera över hur vårt sätt att minska klimatförändringarna kan rädda ett världsarv.

Utvalda kulturegendor skyddas enligt Haagkonventionen i händelse av krig. Kulturegendom som är av stor betydelse för vårt kulturarv behöver skyddas i händelse av krig. Länsstyrelsen har i uppdrag att både märka upp viss kulturegendom och att ha en plan för undanförelse av betydelsefull kulturegendom i länet.

<https://www.lansstyrelsen.se/gavleborg/samhalle/kulturmiljo/skydda-kulturegendom.html>

LEKTION 3

Minoriteternas närvaro i världsarvet Hälsingegårdar

Målgrupp: Årskurs 7–9.

Syfte: Eleverna får reflektera kring minoriteternas närvaro vid gårdarna i Hälsingland.

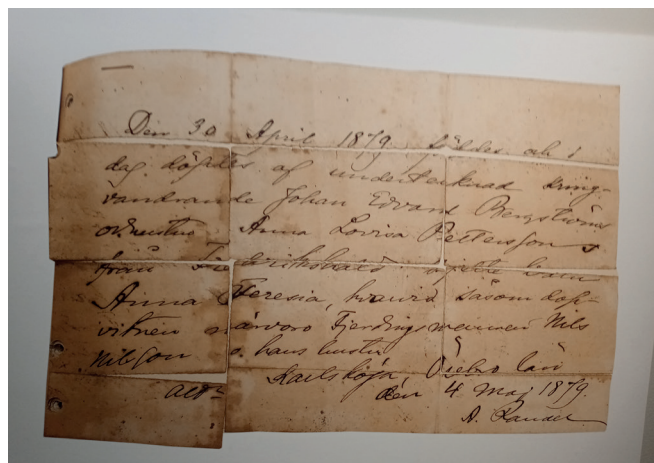
Många levde i och kring hälsingegårdarna

I världsarvet Hälsingegårdar finns det spår av olika människor som bott, levt och arbetat i och runt gårdarna och byarna. Många av de här människorna har inte lämnat så många skriftliga spår efter sig. De finns till exempel inte med i kyrkböcker. De ägde ofta inte mark eller hus och lämnade inga bouppteckningar efter sig.

Den här dopsedeln nämner en Johan Edvard Bergström som var "kringvandrande". Från andra källor vet vi att han var borstförsäljare, kopparslagare, bleckslagare (plåtslagare), lumpsamlare och korgmakare. Den här dopsedel fick Johan i handen när hans dotter Anna Teresia föddes i Karlskoga år 1879. En dopsedel kunde fungera som en slags identifikationshandling som behövdes för att resa runt mellan socknarna i Sverige. När Anna Teresia flyttade in i Ljusdal 1915 lämnade hon sin dopsedel till prästen som bevis på vem hon var. Därför finns dopsedelns kvar idag.

På dopsedeln står följande:

"Den 30 april 1879 föddes och idag döptes af undertecknade, kringvandrande Johan Edvard Bergström och hans hustru Anna Lovisa Pettersson från Fredrikshald (Norge) flickebarn Anna Teresia hvarvid såsom dopvitnen närvaro fjerdingmannen Nils Nilsson o hans hustru Karlskoga, Örebro län, den 4 maj 1879. A.Randel."

Hälsingegårdarna i sig visar hur bönderna uppförde hus med särskilda rum och egna byggnader för fester. Byggnaderna och rummen är rikt utsmyckade, bland annat med målningar. Böndernas välstånd kom från jordbruket, skogen och linproduktionen. För att utsmycka husen och rummen anlätade bönderna kringvandrande och lokala målare. De hade ofta ingen egen egendom men deras existens synliggörs i gårdarna genom de olika utsmyckningarna.

Titta in i världsarvsgården Pallars sängstuga. Där syns några städer i Sverige samt "Lappmarken", alltså platser som bebotts av samer.

Se världsarvsgårdarna i 360 graders vy här: <https://immersiointotal.com/halsingegardar/104/>

I hälsingegårdarna finns spår av andra minoriteter. Exempelvis använde de boende på gårdarna kopparkittlar och kastruller som behöver förtennas. Det var ofta ett arbete som resande eller kelderash-romer reste runt och gjorde. På gårdarna fanns även vispar och krokar gjorda av trådslöjd. Även det var något som gårdsägarna köpte av kringvandrande

hantverkare, exempelvis resande.

I de flesta äldre gårdar finns trästänger upphängda i taket i storstugan. Dessa kallas ibland för ”stackare-stänger” och var man en kringvandrande eller runtresande person så fick man inte gå längre in i rummet än ”stackare-stången”. Den markerade en osynlig gräns mellan de som bodde på gården och andra människor som kom dit på besök.

Besök gärna en världsarvsgård, hälsingegård eller annan äldre liknande gård och leta efter spår av minoriteter som rört sig runt gården. Vilka hittar ni?

Diskutera tillsammans:

- Vad betyder minoritet?
- Vad innebär det att vara en nationell minoritet?
- Vad är skillnaden mellan minoritet och nationell minoritet?
- Vilka är Sveriges fem nationella minoriteter?

Riksdagens kriterier för nationella minoriteter är:

- En uttalad samhörighet och en (till antalet i förhållande till resten av befolkningen) icke dominerande ställning i samhället.
- En religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet.
- En vilja och strävan att behålla sin identitet.
- Historiska eller långvariga band med Sverige.
- Principen om självidentifikation, vilket innebär att individen själv bestämmer om hen vill ingå i en nationell minoritetsgrupp eller inte.

Reflektera tillsammans:

- Vad innebär de olika principerna?
- Varför tror du att man har en ”princip om självidentifikation”?

- Hur arbetar er egen kommun med de nationella minoriteterna?
- Finns det riktlinjer?
- Hur är de utformade och vad innebär de?
- Om det inte finns riktlinjer, hur kommer det sig?

Lektionernas koppling till Lgr22

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om demokratiska värden och beslutsprocesser samt om mänskliga rättigheter,
- kunskaper om sociala, ekonomiska, politiska, rättsliga och mediala förhållanden och strukturer i samhället, och
- förmåga att analysera samhällsfrågor ur olika perspektiv och kritiskt granska hur de framställs i olika källor.